

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/24308,Oficyna-Literacka.html>
19.05.2024, 08:26

Oficyna Literacka

Hasło wydrukowane w **Tom IV**

Oficyna Literacka, podziemne wydawnictwo, kontynuacja działającego do 13 XII 1981 niezależnego Wydawnictwa KOS (1978–1980) i Krakowskiej Oficyny Studentów (1980–1981), prowadzonych kolejno przez Henryka Karkoszę (TW ps. Monika, Waldek). W odbudowie wydawnictwa pomogły kontakty z „S” UJ. 1982 pod nazwą Wydawnictwo Nieobecnych Warszawa opublikowano książki: Józef Piłsudski, *Bibuła*; Jan T. Gross, *W zaborze sowieckim*; Stanisław Witkiewicz, *Wallenrodyzm czy znikczemnienie*. 1982/1983 ukazał się (w nakł. 5 tys. egz.) poemat Wieniedikta Jerofiejewa *Moskwa-Pietuszki*, który stał się bestsellerem.

OL była największym i najważniejszym wydawnictwem w Krakowie i Małopolsce, które zdominowało rynek wydawniczy, drukując książki w nakł. kilku tys. egz. 1982–1989 ukazało się ponad 90 tytułów.

Wydawnictwem kierował H. Karkosza, przy bliskiej współpracy żony Ewy Rakowieckiej. Z OL współpracowali m.in. członkowie ich rodzin. W sumie, na różnych etapach produkcji książek z OL współpracowało w ciągu l. 80. kilkadziesiąt osób.

W kolportażu korzystano z sieci pośredników, m.in. bliska współpraca z NOW-ą i wykorzystanie jej sieci. Część książek kolportowano na uczelniach, w czym pomagała m.in. Maria Indyk.

OL wzorem Wydawnictwa KOS od pocz. prowadziła działalność profesjonalnej oficyny. Na jej rzecz pracowały kilkusobowe zespoły specjalizujące się w druku i oprawie książek. Od stanu wojennego przejście z sitodruku na druk z pomocą tzw. dojsć w oficjalnych drukarniach, m.in. przy ul. Wadowickiej (Drukarnia Wydawnicza im. Władysława Ludwika Anczyca) i ul. Czapskich. Umożliwiało to wysoką

jakość i bibliofilskie edycje książek z ilustracjami. Od poł. l. 80. korzystano gł. z własnych maszyn offsetowych. Jeden z wydajnych offsetów działał w Rącznej pod Krakowem, skąd wydruki do dalszych faz produkcji przewożono prywatnymi samochodami. Papier i materiały poligraficzne kupowano w dużych ilościach na czarnym rynku z pomocą pośredników. Ok. 1989 wykorzystywanie komputera do przygotowania składu książek.

Publikacje ukazywały się pod kilkoma szyldami, pozorując działalność fikcyjnych struktur, m.in. pocz. jako Wydawnictwo Nieobecnych Warszawa, nast. jako Wszechnica Społeczno-Polityczna, Oficyna Wydawnicza MARGINES. Od 1983 wydawnictwo używało gł. nazwy [Oficyna Literacka](#), dobrze oddającej jej gł. profil wydawniczy.

OL użyczała sprzętu innym inicjatywom, m.in. w celu przedruku w miniaturowej wersji emigracyjnych „Zeszytów Literackich” (od nr. 11, wcześniej drukowała je „Arka”) oraz „Aneksu”. Druk także kwartalnego wyboru z „Kultury” z l. 1984–1987 sygnowany „POD PRĄD”. Wydawano m.in. niektóre nr. „Bez Dekretu”, „Miesięcznika Małopolskiego”, „Almanachu Humanistycznego”, „Polityki Polskiej”. Finansowanie debiutów, wydanie czasopisma literackiego i kulturalnego młodego pokolenia pisarzy i poetów „bruLion”.

Dobór publikacji zależał od kierownictwa oficyny oraz współpracujących z nim zaufanych osób. Z OL blisko współpracował Lesław Maleszka (TW ps. Ketman/Tomek/Zbyszek), redagujący w tym czasie podziemne pismo „Bez Dekretu”. W kontaktach z wydawnictwami emigracyjnymi, m.in. z Instytutem Literackim, pośredniczył Paweł Kłoczowski, jako tłumacz zaś m.in. Adam Szostkiewicz. Blisko współpracowano z NOW-ą, a także z Antonim Pawlakiem i Markiem Beylinem. Oficyna trzymała się zasad obowiązujących w innych wydawnictwach, m.in. w porozumieniu z emigracyjnymi oficynami starano się przestrzegać praw autorskich, zabiegając o zgodę na przedruki i płacąc choćby skromne honoraria autorom, nawet emigracyjnym.

Oficyna koncentrowała się na wydawnictwach książkowych, specjalizując się w literaturze pięknej, zarówno prozie, jak i poezji. Wydawała także książki historyczne, politologiczne, publicystykę, tłumaczenia z rosyjskiego i czeskiego. Starano się o edycje dzieł mających duże walory literackie, nieraz publikując pierwodruki oraz debiuty, m.in. Zbigniewa Macheja, Gwido Zlatkesa, Bronisława Maja, Piotra Sommera, Jana Polkowskiego. W serii współczesnej poezji ukazały się utwory m.in. Stanisława Barańczaka, Zbigniewa Herberta (tomik *Raport z oblężonego miasta* w łącznym nakł. ok. 5-7 tys. egz.), Juliana Kornhausera, Adama Zagajewskiego. Wśród głośniejszych książek znalazła się powieść Anny Bojarskiej *Agitka*, Hanny Krall *Sublokatorka*, a także Jana Józefa Szczepańskiego *Kadencja*, mająca najwyższy nakł. (z dodrukami ok. 7,5 tys. egz.).

OL wydała też szereg tłumaczeń z rosyjskiego, m.in. Borysa Pasternaka *Doktora Żywago*, Aleksandra Sołżenicyna *Krąg pierwszy* i *Oddział chorych na raka*, 2 tomiki poezji Josifa Brodskiego oraz Vladimira Nabokova *Tamte brzegi*.

Dbano o staranność szaty graficznej niektórych książek. Szczególnym osiągnięciem stało się wydanie na pocz. 1985 w nakł. 5 tys. egz. George'a Orwella *Folwarku zwierzęcego*, ilustrowanego kolorowymi grafikami Jana Lebensteina. 1986 nagroda Komitetu Kultury Niezależnej za zawartość merytoryczną i wysoki poziom estetyczny publikacji.

O wadze i wpływach Oficyny świadczył udział (od 1985) H. Karkoszy w Funduszu Wydawnictw Niezależnych, większość maszyn drukarskich, wsparcia z zagranicy, nawet nadajników radiowych, tzw. zrzuty dla Małopolski, w l. 80. trafiała w jego ręce.

Przed wyborami 1989 OL drukowała na potrzeby kampanii wyborczej KO: ulotki i biuletyn „Karta '89”. Po 1989, kontynuacja literackiego profilu jako spółka cywilna. Od 1990 jej właścicielem był H. Karkosza. Z czasem, nie wytrzymawszy konkurencji, wydawnictwo zawiesiło swą działalność, wznawiając ją dopiero po latach.

Oficyna Literacka nie doświadczyła poważniejszych represji

poza przypadkami zatrzymania transportów publikacji. Najpoważniejszą wpadką było zatrzymanie kilkuset egz. książki Vladimira Nabokova *Tamte brzegi*, co groziło konfiskatą samochodu, lecz sprawa przeciągnęła się do amnestii 1986. OL była rozpracowywana w ramach SOR krypt. KOS (założonej wobec Wydawnictwa KOS), prowadzonej 12 VII 1980–15 III 1985 przez Wydz. III KW MO/WUSW w Krakowie.

Henryk Głębocki

[Kraków Region Małopolska](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)